

Truls Lie

Slik kveler du motstanderen

RETTFERDIGHET? De mektigste velger å tyne sin motstander så lenge, at den undertrykte til slutt skriker opp og slår tilbake. Da har de henne — "terroristen".

Tenk deg følgende: Du er en nitten år gammel tibetansk kvinne, uten utdannelse, fra en liten landsby. Du har allerede tilbrakt et par år i et nonnekloster i Tibet. Året er 1989. Du og tre andre nonner er på et torg i Lhasa, og roper ut i gledesrus da dere hører at Dalai Lama har fått Nobels fredspris: "Lenge leve Dalai Lama!". Men før du får avsluttet "... og et Fritt Tibet!" bæres du av gårde av kinesiske soldater. Armene dine er vrent på ryggen, og det smertelig grepet gjør dem følelsesløse. Torturen som følger i fengselet får det til å svi over hele ansiktet — av alle sigarettene som innstendig sneipes i fjeset ditt. Og de tykke synålene som gjennomborer fingrene dine etterlater smertestikk i dagevis. Din nye hverdag består av mishandling og slag. Ditt gledesrop over Dalai Lama er en "ulovlig demonstrasjon" — og dommen blir 9 års fengsel. I årene som følger isolert i cellene er det knapt mulig å høre hva som foregår i nabocellen, ei heller ute i verden. Den kinesiske avisen fra okkupasjonsmakten er tilgjengelig. Men den tibetanske avisen er full av utklippede hull.

Du tilbringer altså tjueårene i en liten celle med noen andre nonner: Metallkaret du gjør fra deg i, flyter stadig over. Det lukter. Og du fryser. Loven om likebehandling av fanger gjelder tydeligvis ikke tibetanere. En dag orker dere ikke mer, og begynner en sultestreik i cellen — vokterne kom først da livet var i ferd med å ebbe ut. Ja, livet fortsetter i cellen — dobøtten blir kanskje tømt litt oftere. En annen dag hører du skrik og støy fra fengselsgården, fangene der ute gjør motstand mot at det kinesiske flagget heises — med den følge at soldater legger seg bortetter takene og skyter nådeløst inn i mengden. Lik blir så båret bort.

Det har gått noen år. I 1993 klarer du og 13 andre nonner å lage et opptak med sanger som hyller det frie Tibet — som utrolig nok blir spredt ute i verden. Egentlig var det bare ment som et livstegn til familiene. Dere blir berømte globalt, kjent som *Drapchi 14*. Men her i fengselet blir dette stemplet som kontrarevolusjonær propaganda, og du dømmes til ytterligere åtte år på cellen. Fremdeles er du i live. Du innstiller deg på at du aldri vil slippe ut.

Men en amerikansk delegasjon engasjerte seg etter å ha hørt om de "syngende nonnene". Og til slutt setter myndighetene deg fri. Det er 2004, og du tilbringer det kommende året i husarrest hos familien. Deretter foreligger muligheten til å reise fra Kinas Tibet — etter ytterligere press fra USA. Først får de kinesiske okkupasjontene deg til å underskrive på aldri å ytre deg politisk om hva som hadde skjedd — "ellers vil det gå utover familien din her." Men for deg er den tibetanske situasjonen viktigere enn familien — noe familien er enig i. Du er

nå 34 år, og du vier livet til den tibetanske saken, til å vitne for omverden om de opplevde overgrepene.

Ditt navn er Phuntsog Nyidron.¹ Du har overlevd 15 år som politisk fange i Drapchi-fengselet. Du er nå på besøk i Oslo — som gjest i Menneskerettighetshuset. Vi ti som kom hit denne solskarpe førjulsdagen for å møte deg, lytter til din nasale lavmelte intense tibetanske stemme, supplert av tolken — her i Nobelkomiteens hjemland.

Året 2006 er forbi. Er det mulig å vurdere om de globale vilkårene for trykingsfrihet, meningsforskjeller og mulighet for motstand er bedret?

Selv om statsmenn som Pinochet til slutt må dø, er det nok av dem som bare øker sin makt: Russernes Putin utstedte lover for å innesperre eller globalt å likvidere "ekstreme kritikere" av hans statsmakt. Og britene fulgte i fjor sommer etter USA med nye terrorlover som innskrenker reell systemkritikk. Er det i prinsippet så ulikt innesperringen i Tibet? For skulle man finne på å støtte frihetskjemperne — en Dalai Lama, tsjetsjener eller palestiner — kan man raskt dømmes for å stå i ledtog med terrorister eller terrororganisasjoner. Tidligere likviderte russerne frigitte tsjetsjenske fanger med plutonium, nå kan det samme gjøres på lyse dagen midt i London. Og har man mislykkes med en forgiftning, plasserer man bare senere velrettede skudd i ditt bryst og ditt ukuelige journalisthode.² Forgiftning er normalt vanskelig å spore — slik Israels Sharon uttrykte med "La meg gjøre ting på min måte!".

Statsmakten har jo makten: På andre siden av kloden holdes ennå en del av undersøkelsene rundt 11. September tett til brystet. Ikke rart stadig flere er mistenksomme til den offisielle amerikanske forklaringen. Bush og hans administrasjon benektet gang på gang at de overhodet kunne ha forestilt seg at et passasjerfly skulle treffe New Yorks tvillingtårn for fem år siden. Men en dokumentar fra i fjor viser at de fikk minst fire tidlige advarsler fra samarbeidende etterretningsorganisasjoner (Pakistan, Mossad...) om nettopp dette.³ En annen dokumentarfilm sendt på svensk tv i fjor viste også at USAs utsendte undersøkelseskomisjoner på leting etter masseødeleggelsesvåpen i Irak, og Saddams antatte urankjøp fra Afrika, kom tomhendte hjem. Hvordan kunne president Bush deretter gå på tv og fortelle nasjonen nettopp det motsatte? Fordi det holder at flertallet fortsatt tror på løgnene.

Noen har nytte av å skape sterke fiendebilder. Det er også historisk kjent at vestlige statsledere og deres medløpere mang en gang har benyttet seg av "False Flag"-operasjoner for å iscenesette angrep hvor skylden legges på "fienden".⁴ Hitler brant Riksdagen, og la skylden på de andre. Du kan også slutte å tro at det var "tsjetsjenske terrorister" som bombet boligblokkene i Moskva rett før Putin vant det første presidentvalget.⁵ Dessverre er det ved hjelp av media i dag laget uargumenterbare terroristmyter, som igjen legitimerer voldsomme [se forsiden "Evig krig for evig fred"] gjengjeldelsesangrep. Målet er å styrke egen statsmakt.

Fot statsledere er smarte: George Bush senior ble eksempelvis USAs visepresident under Ronald Reagan den gang han forhandlet med Irans Ayatollah Khomeini om å holde de amerikanske gislene tilbake.⁶ President Reagan ble tatt i å lyve åpenlyst om dette på tv senere. Gisselaffæren påvirket presidentvalget som Jimmy Carter tapte. Samme Carter som nylig beskyldte Israel for å drive et apartheid verre enn Sør-Afrika. Her hjemme i det norske "annerledeslandet" hadde man i fjor ikke sterkere ryggrad enn servilt å støtte internasjonal maktdiplomatikk med boikott av folkevalgte Hamas i fjor. Det

holder ikke for Jens Stoltenberg å unnskyld seg med at Norge har gitt mer penger til andre palestinske organisasjoner — reelt har de her tråkket på det palestinske folkets avgjørelse, suverenitetsprinsippet og folkets sanne motstand mot korrupte Fatah og Israels undertrykkelse. I Norge har nå i det minste SVs Ågot Valle nå reagert over beslutningen.

Det er altså ikke bare i Kina man kveler opposisjon.

Typisk for de mektigste er at de velger å tyne sin motstander så lenge, at den undertrykte til slutt skriker opp og slår tilbake. De overlegne har bare kynisk framprovosert dette, for raskt å kunne utpeke den undertrykte som voldsmann eller terrorist — for så å anklage, uthenge og "legitimt" meie ned motstanderen. Det er ikke bare tsjetsjenere og palestinere som utsettes for denne utspekulerte metoden.

Mitt håp i 2007 ligger likevel i at det stadig finnes nok tibetanere, muslimer og vestlige som ikke gir opp protesten, framfor å ende som marionetter i de privilegertes teater. Vår motstand har nemlig funnet et nytt uttrykksmiddel, godt hjulpet av moderne teknologi og internett: For i 2006 ble tilsynekomsten av stadig nye dokumentarfilmer merkbart. En underskog av protest og opplysning redigeres i dag på PC-skjermene.

Vi husker hvilke følger, allerede i 1991, Rodney King-affæren førte til i Los Angeles, der fire politimenn ble videofilmet da de slo en farget sjåfør helseløs. Reaksjonene var massive da de hvite politifolkene ble frikjent. Og video-opptakene fra tvillingtårnene ti år senere fikk enorme reaksjoner verden rundt — selv om de ikke akkurat bidro til en mer rettferdig verden.

Men det meste som lages av politisk eller samfunnskritisk dokumentar har sin rett, i å vise urett — og bevegelige bilder kan bevege til etiske reaksjoner og handling. Med billig videokamera og mobiltelefon har "proletariatet" fått tak i produksjonsmidlene. Derfor kan dyktig montasje- og dokumentasjonsarbeid fra grasrota føre ytringsfriheten og protestaksjoner videre. I Norge støttes dokumentar spesielt av den fritenkende stiftelsen Fritt Ord — de bevilget også nettopp seks millioner kroner for å fremme dokumentarfotografiet.⁷

Kjære leser: Du vil finne et fokus på politisk film og samfunnskritisk dokumentar i norske *Le Monde diplomatique* i 2007. Akkurat slik du kan finne den nevnte sangen fra Tibet⁸ på nettet, vil du også på vår nettside www.diplo.no etter hvert finne en rekke dokumentarklipp.

Og kjære Phuntsog Nyidron: Hadde jeg bare hatt min lille mobiltelefon med videokamera i hånden der på torget i Lhasa for 17 år siden — hadde du nok merket engasjementet utenfra langt tidligere.

¹ Se mer på www.savetibet.org/news/newsitem.php?id=933.

² Som kjent var også den russiske journalisten Anna Politkovskaja tidligere forsøkt forgiftet.

³ Se blant annet *9/11 Press For Truth*. En dokumentar basert på Paul Thompson's *The Complete 9/11 Timeline*. Er å finne på Google Video.

⁴ Se forsiden på norske *Le Monde diplomatique*, juli, august og september 2006.

⁵ Se også Kjell Olaf Jensen i Klassekampen, 8.12.06: FSB-agenter ble observert med sprengstoff i området.

⁶ Se filmen av David Kasper & Barbara Trent: *The Iran–Contra Affair*, 1988. Søk på Google Video om USAs våpensalg til Iran mot gisler - inntektene ble brukt for å støtte Contras som skulle felle regjeringen i Nicaragua. ET kjemnt tilfelle der president Reagan på tv lyver åpenlyst (han innrømmet dette senere).

⁷ Se www.fritt-ord.no.

⁸ www.drapchi14.org/drapchi14/songs/

Published 2007–01–30

Original in Norwegian

Contribution by Le Monde diplomatique (Oslo)

First published in *Le Monde diplomatique* (Oslo) 1/2007

© Truls Lie/Le Monde diplomatique (Oslo)

© Eurozine